

אופליה

מה סופר,	מי רוכין,	מי נצב,
מה סופר וכה לריק?	מי רוכין על תחנה?	מי נצב למראשות?...
מה בולט בלא עת	מי רוחב ומתפנין	מי תזקע אישוניו
את הרמט הפתניק?	עם הנשם הנזשא?	בשיניך התלושות?...
אבדה!	אהובה!	ענונה!
לנשמה--טלית תחטא.	לחיים--מקסם תקן	להבנה--פאור זהב,
בפאור--אפרות הזיק.	בפטר--תמלת השנה..	באטון--פלדת אשוח...
בכי תודה..	מות--איכה..	אבוקה..
בכי תודה..	מות--איכה..	אבוקה..
מקונן, וכה לריק..	נצטנף על תחנה.	נתיצבה למראשות.

מאנגלית: י. חרי

ברטרנד רוססל

מטרות החנוך

ב

אמנם, אין זה חוק הטבע שאין חלים בו יוצאים מן הכלל. האדם הרע ההורג את העריץ, יען כי עמד להענישו בעד פשעים שפשע – תוצאות מעשהו אולי טובים, אע"פ שהוא ומעשהו רעים, ובכל זאת נוכל לאמור, כי בדרך כלל מעשיה של חברה, המורכבת מאנשים טובים יהיו טובים ממעשיה של חברה מורכבת מאנשים רעים ונבערים מדעת. ולעצם הענין: הילדים מרגישים בחוש ויודעים להבחין היטב בין אלה שדורשים להם טוב כאמת, לבין אלה שרואים בהם רק חומר היולי לשמש לאיזו שהיא מטרה אחרת. ואם פגומה אהבתו של המורה לחניכו – פגומים גם אפיו של הילד וגם חרותו הפנימית והתפתחותו הרוחנית. ואין פירושה של אהבה זו אלא שהמורה ירגיש את הילד כתכלית בפני עצמו. בעצם, זו היא גם המדה שאנו מודדים בה את עצמנו. בבקשנו את הטוב לעצמנו אין אנו דורשים הוכחה תחילה, כי ספוק רצוננו זה עשוי לקדם במשהו איזו שהיא מטרה נשגבה. וזוהי גם הרגשתם של כל אב ואם האוהבים את ילדיהם. הם רוצים שהילדים יגדלו בריאים וחסונים, שיהיו תלמידים טובים בביה"ס וכדומה לכך, בדיוק באותו האופן שהם רוצים במשהו לעצמם. כוונות אלה אינן מחייבות שלילה עצמית מצדם ואף אין הן גובעות מתוך איזה עקרון מופשט לצדק. זהו החוש האבהי. וחוש אבהי זה אינו מצטמצם דוקא בתחומי משפחה בלבד. בצורתו המורכבת הוא מצוי אצל כל איש המיועד להיות מורה טוב לילדים קטנים. כשהתלמידים גדלים – חשיבותו של הדבר פוחת. אולם, רק בידי אלה הנושאים בנפשם את התכונה הזאת מותר למסור את עריכת תכניות החנוך. אלה הרואים את אחד מתפקידי של החנוך לגדל גברים הנכונים להרוג ולהרג בשל דברים של מה בכך – לקוי אצלם החוש האבהי. ודוקא בידי אלה מסורה ספינת החנוך בכל הארצות הנאורות – להוציא את דנמרק ואת סין.

ברם, אין זה מספיק עוד שהמחנך יאהב את חניכו. דרוש גם שיהיה לו מושג נכון על יתרון האדם ביקום. החתולה מלמדת את

חתלתולה לצוד עכבר ולשחק בו – הוא גם מעשה המיליטריסטן ביצור ילוד האשה. החתולה אוהבת את גורה אבל אינה אוהבת את העכבר. המיליטריסטן אוהב את בנו אבל אינו נכון לאהוב את בניהם של אויבי ארצו.

ואף אלה שרוחשים אהבה לכל האדם עלולים לטעות באהבה זו בעקב תפיסה מוטעית על מהותם של החיים המתוקנים. לפיכך, לפני שאמשיך את דברי בענין זה אנסה לציין תחילה את זה שאני רואה בו את יתרון האדם, בלי שאגע בחיי המעשה או בשיטות החנוך שעל ידן אפשר יהיה לטפח יתרון זה. בתמונה זו אסתייע אח"כ בשעה שנבוא לבחון את החנוך על פרטיו השונים.

בראשונה נפריד בין שני דברים שהם שונים: בין התכונות הרצויות רק בחלק של האנושיות, ובין התכונות אשר צריכות להיות נחלת כל האדם. אנו רוצים באמנים, אולם רוצים גם באנשי מדע. אנו רוצים באדמיניסטרטורים מובהקים ורוצים גם באכרים, בטוחנים ובאופים. התכונות המעצבות אדם גדול בכון מסוים הן עפ"ר ממין כזה שעלולות להיות בהחלט בלתי רצויות בנפלן בחלקן של כל האדם. עבודת יומו של פיטן כפי שהיא מתוארת אצל שלי, ראויה ודאי לשבח אצל פיטן ואינה טובה כלל, נאמר, אצל נושא המכתבים. אי לכך, מן הנמנע הוא שנטה את דרך החנוך בכון של עצוב כל האדם בתכונות פיטן, לעומתן, יש תכונות הרצויות לכל האדם. ובמעמדי זה אדון באלה לבד.

אינני מבדיל כלל בין חנוך איש לבין חנוכה של אשה, להוציא אולי סוגי עבודה מסוימים לאשה שתזקק לטפל בתינוק. אולם, הבדל זה, אינו יותר מההבדל שבין האכר לבין הטוחן. אין זה הבדל יסודי ואינו טעון בירור מיוחד במקום זה.

אציין ארבע תכונות אשר נראות לי להוות ביחד את היסוד לאופי אידאלי. תכונות אלה הן: חיוניות, אומץ רוח, רגישות ותרבות. אינני אומר כי רשימה זו כוללת ומקיפה את הכל, אולם אני סבור כי היא מעבירה אותנו על פני מרחק רב. ואני מאמין באמונה שלמה.